

*Ioan. 14.

linguas eorum. Et Filius dixerit: * Qui diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Sic igitur venit Spiritus, quemadmodum venit Pater, quia ubi Pater est ibi est & Filius, & ubi Filius est, ibi est & Spiritus sanctus. Non ergo discrete venire æstimandus est Spiritus sanctus. Venit autem non de loco ad locum, sed à dispositione constitutionis ad salutem redemptionis, à gratia viuificationis ad gratiam sanctificationis, vt de terris ad cælum, de iniuria ad gloriam, de seruitio ad regnum transferat. Tom. 2. lib. 1. de Spiritu sancto, Cap. 10.

Quomodo
ad quid Spiritus
procedat.

CAPVT SEXTVM De Ecclesia.

1. Ecclesiam esse vnam, sanctam & Catholicam, id est, Romanam.

Ex omnibus
orbis partibus
Ecclesia Christi
congregata
est.

*Psal. 83.

NOuit aqua & congregari, & timere, & fugere, quando Deus præcipit. Hanc imitemur aquam, & vnam congregationem Domini, vnam Ecclesiam nouerimus. Congregata est hic quondam aqua ex omni valle, ex omni palude, ex omni lacu. Vallis est hæresis, vallis est gentilitas, quia Deus montium est, non vallium. Deniq; in Ecclesia exultatio est, in hæresi & gentilitate fletus & mæror. Vnde ait: * Disposuit in conualle fletus. Ex omni igitur valle congregatus est populus Catholicus. Iam nõ multæ congregationes sunt, sed vna est congregatio, vna Ecclesia. Dicitur est & hic: Congregetur aqua ex omni valle, & facta est congregatio spiritalis, & factus est vnus populus: ex hæreticis & gentilibus repleta Ecclesia est. Vallis est scena, vallis est circus: vbi currit mendax equus ad salutem, vbi humilis & abiecta contetio, vbi litium fœda deformitas. Ex his igitur, qui circo inhærere consueverant,

rant, fides creuit Ecclesia, quotidianus cœtus auge-
tur. *Tom. 4. lib. 3. Hexaemeron, Cap. 1.*

Erant ambo iusti ante Deum incedentes in omni-
bus mandatis & iustificationibus Domini sine que-
rela. Quid ad hoc referunt, qui peccatis suis solaria
præferentes, sine peccatis frequentibus hominē pu-
tant esse non posse, & vtuntur versiculo, quia scriptū
est in Iob: * Nemo mundus à sorde, nec si vnus diei

vita sit in terra, numerosi menses eius ab ipso? Qui-
bus respondendum est, prius vt quid sit hominem si-
ne peccato esse, definiat, vtum numquam omnino
peccasse, an desisse peccare. Si enim hoc putant, si-
ne peccato esse, desisse peccare, & ipse consentio.

* Omnes enim peccauerunt & egent gloria Dei. Sin-
autem eum qui veterem errorē correxerit, & in eam
se vitæ transformauerit qualitatem, vt temperet à
peccato, negant abstinere delictis, non possum in
eorum conuenire sententiam, cum legamus: * Quia

sic Dominus dilexit Ecclesiam, vt exhibeat sibi ipse
gloriosam, & non habentem maculā aut rugam, aut
aliquid huiusmodi, sed vt sit sancta & immaculata.

Nam cum Ecclesia ex gentibus, hoc est, ex peccato-
ribus congregata sit, quomodo ex maculatis imma-
culata potest esse, nisi primo per Dei gratiam, quod
abluta à delicto sit, deinde quod per qualitatem nō
peccandi abstinere à delictis? Ita nec ab initio im-
maculata: (humanæ enim hoc impossibile est natu-
ræ) sed per Dei gratiam, & qualitatem sui, quia iam
non peccat, fit vt immaculata videatur. *Tom. 5. lib. 1.*

Comment in 1. cap. Lucae.

Aduocauit (Satyrus Ambrosij frater) ad se Epi-
scopum, nec vllam veram putauit nisi veræ fidei gra-
tiam, percūctatusque ex eo est vtum nam cum Epi-
scopis Catholicis, hoc est, cum Romana conueniret
Ecclesia, & forte & ad id locorum in schismate regi-
onis illius Ecclesia erat. *Tom. 3. in oratione funebri de
obitu fratris.*

Ecclesia cū ex peccatoribus collecta sit, quo modo immaculata esse potest.

Ecclesia Romana Catholica est.

Ecclesia Romana Catholica est.

Ecclesia Romana Catholica est.

Ecclesia Romana Catholica est.

Ecclesia Romana Catholica est.

Ecclesia Romana Catholica est.

Ecclesia Romana Catholica est.

Ecclesia Romana Catholica est.

Ecclesia Romana Catholica est.

Ecclesia Romana Catholica est.

Ecclesia Romana Catholica est.

Ecclesia Romana Catholica est.

Ecclesia Romana Catholica est.

Ecclesia Romana Catholica est.

II. Ecclesiam non posse deficere.

Ecclesia instar lune obscura **E**cclesia tempora sua habet, persecutionis videlicet & pacis. Nam videtur sicut luna deficere, sed non deficit. Obumbrari potest, deficere non potest: quia aliquotum quidem persecutionibus discessione minuitur, vt Martyrum confessionibus impleatur, & effusi pro Christo sanguinis clarificata victorij, maius deuotionis suæ & fidei toto orbe lumen effundat. Tom. 4 lib. 4. Hexaameron Cap. 2. Vide & Cap. 12 lib. 3. Hexaameron.

Adhuc quid subiungat, audite. Et semitas, inquit, nauigantis.] Nauem adæque Ecclesiam debemus similis est, ac accipere in salo mundi istius constitutam, quæ cretationum vbris ventorum fluctibus, id est, tentationum plagis ac procellis & verberibus fatigatur, quam turbidi fluctus, id vexari potest, est, huius seculi potestas conatur ad saxa perducenaufragij sus re. Quæ etsi vndarum fluctibus aut procellis saepe stinere non potest. vexatur, tamen nunquam potest sustinere naufragium, quia in arbore eius, id est, in cruce Christus erigitur, in puppi Pater residet gubernator. Proram paracletus seruat Spiritus. Hanc per angusta huius mundi freta duodeni in portum remiges ducunt, id est, duodecim Apostoli, & similis numerus Prophetarum. Inde Montani antra larratu falsi carminis resonant, qui duabus sceminis Prophetissis Priscillæ & Maximillæ tamquam alicuius Scyllæ rabidis succinctus est canibus. In ista naue Ecclesiæ ea feliciter præterimus. Inde in Fotinianam Charybdim nõ incidimus. Inde nullo modo in illud baratrum, quasi Dathan & Abiron, id est, in profundum mortis Vrsacij & Valentis non incurrimus. Inde Arrium architpiratam, qui nos per mare seculi ad instar Pharaonis insequitur, non timemus, illam stellam seruantes in celo quæ * Magos perduxit ad Christum, per quæ nos regnum Dei, qui omnium malorum futurus est portus, expectat. Inde numquam nos de hac naui Ecclesiæ præcipitatus Marcion cetus ille absorbit. Inde Sabellius pirata non cepit. Inde nobis Aquilo nocere

In arbore nauis Ecclesie
Christus erigitur, in puppi Pater residet gubernator.
Prorã seruat. Paracletus.

Apostoli & Prophetæ remiges Ecclesie

Ecclesie qui pirata insequitur.

* Matth. 2.

nocere non poterit, quāuis inde sint Antichristi violenta flabra ventura, sicut scriptum est: * Ex Aquilone exardescunt mala. Inde Syrtis gentilium, & periculosas hæreses, & scopulos euitamus, quos superiacens aq̄e tenuis occultrat allapsus, quia hæretici sub prætextu nominis Christiani absconsa perfidiæ saxa fallaci confessione oris obducunt, in quæ homines, dum illis quòd Christiani sint fides adhibetur, impingunt. Hæc ergo nauis Ecclesia est, quæ etsi quotidie seculum istud tamquam aliquod pelagus fortitur infestum, numquam eliditur ad saxum, nec mergitur ad profundum. *Tom. 4. lib. de Salom. Cap. 4.*

Omne regnū in seipsum diuisum desolabitur. [Fid. *Regnum Ecclesie ppter vni-* des Iudaicæ plebis se impugnat, & impugnādo diuisa ditur, diuidendo dissoluitur. Et ideo regnū Ecclesiæ *tate fidei per-* manebit in æternum, quia indiuidua fides, corpus est *petuum erit.* vnum. Vnus enim Dominus, vna fides, vnum baptismum, vnus Deus, & Pater omnium: qui super omnes, & per omnes, & in omnibus. *Tom. 5. lib. 7. Comment. in cap. 11. Lucæ.*

III. Ecclesiam ex bonis malisque hominibus constare.

Domine Iesu ad Ecclesiam tuam totus adueni, quoniam Nouatianus excusat. Nouatianus dicit: * Iuga bouum emi, qui iugum Christi suaue non fuscipit, & onus graue collo imponit suo, quod portare non queat. Nouatianus seruos tuos à quibus inuitabatur tenuit, & cõtumelia affectos occidit, quos iterati baptismatis habe inquinauit. Mitte ergo ad exitus viarum, & collige bonos & malos, & debiles & cæcos & claudos introduc in Ecclesiam tuam. lube impleatur domus tua, introduc omnes ad cœnam tuam, quia quem tu vocaueris, dignum facies si sequatur. Ille sane rejicitur qui non habuerit vestē nuptialem, hoc est, amictum caritatis, velamen gratiæ. Mitte, inquam, ad vniuersos, non excusat

Christus oīs generis homines in Ecclesiam introduci iubet.

Ecclesia Christi Ecclesia à cœna tua. Excusat Nouatianus Non dicitur *tu* inquit, familia tua, Sana sum, medicum non requiro: sed dicitur *Sana sum, sed* cit: *Sana me Domine, & sanabor: salua me & salua Sana me Do- bor. Denique Ecclesiæ tuæ species est in illa quæ acci- mine & sana- cessit retro & tetigit simbriam uestimenti tui, dicēs intra se: * Quia si tetigero uestimentum eius, salua eio. Hæc ergo Ecclesia confitetur vulnera sua, hæc

* Hiero. 17. *Ecclesiæ ima-* curari cupit. Tom. 1. lib. 1. de Penitentia, Cap. 6.

go est mulier Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata sua.] Si fugiam iniquitatem, particeps Christi sum: quia Christus iusticia est. Beatus qui hoc potest dicere: Sicut enim membrum particeps esse dicimus totius corporis, sic coniunctum omnibus timentibus Deū, qui non dicat alteri, Non es de corpore meo: hoc est, non dicat pauperi diues, non ignobili nobilis, non ægro sanus, non fortis debili, non imperito sapiens dicat: Non estis mihi necessarii, particeps corporis Christi est, quod est Ecclesia. Sed qui sciat, quod hi videntur in Ecclesia debiles, pauperes, imprudentes, & iā peccatores, abundantiori indigeant honestate, & maiori præsidio succiendi sint? Qui hoc nouerit ipse potest dicere. Particeps ego sum omnium timentium te. Qui compatiatur magis huiusmodi hominibus, quàm fastidiat eos: compatiatur infirmis, vt sciat quod vnum corpus omnes sumus, & membris membra connexa, vt alterum sine altero esse non possit: & cum alterum dolet, compatiatur alteri. Iste ergo recte potest vsurpare huius vocis auctoritatem. Tom. 4. Sermon. 3. in Psal. 118.

Peccatores in Ecclesia tolerandi.

Apostolus Paulus agnoscit in Ecclesia esse non bonos tantum, sed et malos.

In magna autem domo non solum sunt vasa aurea & argentea, sed & lignea, & fictilia, & quædam in honorem, quædam autem in contumeliam] Hoc dicto significauit in Ecclesia diuersos esse homines. Quosdam bonos & summos viros, quos in auro intelligi vult. Quosdam bonos tantum, quos in argento designat. Alios vero non bonos, quos vasa lignea & fictilia appellat, quod nulli ambiguum puto. Nam

in Corinthiorum hoc Ecclesia probat frequens sermo obiurgantis Apostoli. Nunc autem in Ecclesia nostra palam est, & in templo Hierosolymis, in quo typus erat Ecclesiæ, manifestis lectionibus approbatur. *Tom. 5. in cap. 2. Epist. 2. ad Timoth.*

IIII. Nullam esse extra Ecclesiam spem salutis, & hereticos ac schismaticos in Ecclesia non esse, quamquam fidem de Christo rectam, & sacramenta videantur habere.

Homo quidam habuit duos filios, & dixit illi adolescentior: Da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit.] Vides quod diuinum patrimonium petentibus datur, nec putes culpam patris quod adolescentiori dedit, nulla Dei regno infirma ætas, nec fides grauat annis. Ipse certe se iudicauit idoneum qui poposcit. Atque vitium non recessisset a patre, impedimentum nescisset ætatis. Sed posteaquam peregre profectus est, cepit egere. Merito ergo prodegit patrimonium, qui recessit ab Ecclesia. *Tom. 5. lib. 7. Comment. in cap. 15. Luca.*

Filius prodigus representat imaginem eorum qui ab Ecclesia diuortium faciunt.

Cum immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquosa quærens requiem & non inueniens.] Hoc de Iudæorum plebe dictum ambigui non potest, quam Dominus a regno suo in superioribus segregauit. Vnde omnes quoque hereticos & schismaticos a regno Dei, & ab Ecclesia intellige separatos. Et ideo non Dei, sed immundi spiritus omnis schismaticorum hæreticorumque liquide claret esse conuentus. *Tom. 5. lib. 7. Comment. in cap. 11. Luca.*

Heretici & schismatici ab Ecclesia et regno Dei sunt separati.

Aduocauit (Satyrus Ambrosij frater) ad se Episcopum, nec ullam veram putauit nisi veræ fidei gratiã, percunctatusque ex eo est vtrum nam cum Episcopis Catholicis, hoc est, cum Romana Ecclesia conueniret, & forte & ad id locorum in schismate regionis illius Ecclesia erat. Lucifer enim se a nostra tunc temporis communionem diuiderat, & quamquam pro fide

Satyrus Am- exfulasset, & fidei suæ reliquisset hæredes, non pu-
brosij frater tavit tamen fidem esse in schismate. Nam etsi fi-
veram fidem dem erga Deum tenerent, tamen erga Dei Eccle-
apud schisma- siam non tenerent, cuius patiebantur velut quos-
zicos esse ne- dam artus diuidi, & membra lacerari. Etenim
gat, etsi in De- cum propter Ecclesiam Christus passus sit, & Chri-
um credant. sti corpus Ecclesia sit, non videtur ab his exhibe-
 ri Christo fides, à quibus euacuatur eius passio,
 corpusque distrahitur. Tom. 3. in oratione funebri de
 obitu fratris.

V. Ecclesia spirituales datas clau-
 soluendi & ligandi.

Nouatiani fa- **S**Ed aiunt (Nouatiani) se Domino deferre re-
cullatem re- potestatem referunt : imo nulli maiorem iniuri-
mittendi pec- am faciunt, quàm qui eius volunt mandata rescin-
cata Sacerdo- dere, commissium munus refundere. Nam cum
tribus cõcessam ipse in Euangelio suo dixerit Dominus Iesus : * Ac-
negarunt. cipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis pec-
 * Ioan. 20. cata, remittuntur eis : & quorum retinueritis de-
 tenta erunt. Quis est ergo qui magis honorat, vtrum
 qui mandatis obtemperat, an qui resistit? Eccle-
 sia in vtroque seruat obedientiam, vt peccatum &
 alliget, & relaxet. Hæresis in altero immitis, in al-
 tero inobediens, vult ligare quod non resoluat, non
 vult soluere quod ligauit, in quo* se sua damnat sen-
 tentia. Dominus enim par ius & soluendi esse vo-
 luit & ligandi, qui vtrumque pari conditione per-
 misit. Ergo qui soluendi ius non habet, nec ligandi
 habet. Sicut enim secundum domini cam senten-
 tiam, qui ligandi ius habet, & soluendi habet : ita
 istorum assertio seipsam strangulat, vt quia soluendi
 sibi ius negant, negare debeant & ligandi. Quo-
 modo igitur potest alterum licere, alterum non li-
 cere? Si quibusdam datum vtrumque est licere, aut
 vtrumque non licere, certum est Ecclesie vtrumque
 licere, hæresi vtrumque non licere. Ius enim hoc fo-
 lis

aliàs,
 * se suamquæ
 damnat sen-
 tentiam.

In sola Eccle-
sia Christi,
quæ legitime
vocatus Sa-

lis permissum Sacerdotibus est. Recte igitur Ecclesia vindicat, quæ veros Sacerdotes habet, hæresis vindicare non potest, quæ Sacerdotes Dei non habet. *Sacerdotes hæbet, remissio peccatorum exspectari debet*

Tom. 1. lib. 1. de Penitentia, Cap. 2. Tu (Domine) dicis Petro excusanti, ne ei pedes lauares: * Nisi lauero tibi pedes, nõ habebis partem mecum. Quod ergo isti (Nouatiani) possunt consortium tecum habere, qui clauces regni non suscipiunt, negantes quod dimittere peccata debeant? Quod quidem recte de se farentur: non habent enim Petri hæreditatem, qui Petri fidem nõ habent, quam im-
Novatiani nõ potuerunt peccata remittere, cum nõ haberent Petri hæreditatem.

iam in Ecclesia donari peccata negant posse, cū Petro dictum sit: * Tibi dabo clauces regni cœlorum, & quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlo, & quæcunque solueris super terrã, erunt soluta & in cœlis. Cùm & ipse vas electionis dominica dicat: * Si cui autẽ quid donastis, & ego. nam & ego quod donauit propter vos in persona Christi. Cur igitur Paullum legunt, si eum tam impie arbitrantur errasse, vt ius sibi vindicaret Domini sui: sed vindicauit acceptum, non vsurpauit indebitum. *Matth. 16. * 2. Cor. 2. Paullus minus remittẽdum peccata vsurpauit.*

Tom. 1. de Penitentia, Cap. 6. Vide enarraionem Psalmi 38. sub finem.

V I. Penes Ecclesia Praefectos, spirituales potestatem excommunicandi esse.

Hæc est humilitas, si nihil sibi quis arroget, sed inferiorem se esse existimet. Episcopus vt membris suis vtatur clericis, & maxime ministris qui sunt vere filij, quem cuique viderit aptum muneri, ei deputer. Cum dolore amputatur etiam quæ putruit pars corporis, & diu tractatur si potest sanari medicamentis: si non potest, tunc à medico bono abscinditur. Sic Episcopi affectus boni est, vt optet sanare infirmos, serpentina auferre vlcera, adurere

Episcoporum est peccatores à Christi corpore separare.

adurere aliqua, non abscindere, postremo quod sanari non potest cum dolore abscindere. *Tom. 1. lib. 2. Officiorum, Cap. 27.*

*Apostolus Corinthis in castitatem suam a se delum communi-
one remouit* *1. Cor. 5. Venit (Apostolus) in virga, quia à communione sacra conuictum remouit. Et bene dicitur tradita tanæ, qui separatur à Christi corpore. Venit etiam in caritate spirituque mansuetudinis, vel quia sic tradidit *vt spiritum eius saluum faceret: vel quia eum quem ante sequestrauerat, postea sacramentis reddidit. Nam & sequestrari oportet grauius lapsum, ne modicum fermentum totam massam corrumpat. *Tom. 1. lib. 1. de Penitentia, Cap. 14.*

*1. Cor. 9. *Apostoli iudicio, hæreticus post vnâ aut alterâ admonitione à Christi oili repellendus.* Quis nostrum potest vere dicere: *Factus sum infirmis infirmus, vt infirmos lucrificiam? Et tamè ille tantus ad curam gregis electus à Christo, qui sanaret infirmos, curaret inualidos, hæreticum à commisso sibi oili statim post vnâ correptionem repellit, ne vnus erraticæ ouis scabies serpenti vlcere totum gregem contamine. *Tom. 2. Cap. 1. lib. 5. de fide.*

*Ad Tit. 3. *Hæreticus proprio iudicio condemnatur.* Ait Apostolus: *Hæreticum hominem post vnâ & secundam correptionem deuita, sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est, & delinquit proprio iudicio condemnatus. Ipse enim se damnat hæreticus, cum de Ecclesia ipse se proijcit, & de cætu sanctorum nullo compellente procedit. Ipse enim ostendit quid mereatur à cunctis, qui suo iudicio separatur à cunctis. Ipse inquam se damnat hæreticus, quia cum omnes criminosi Episcopi sententia proijciantur de consortio Christiano, hæreticus cuncta præueniens sententia suæ voluntatis abijcitur. *Tom. 3. Serm. 50. de accusato Domino apud Pilatum, & de Susanna.*

*Cant. 2. *Quare hæretici ab Ecclesia præcedendi sunt.* Secundum misericordiam tuam viuifica me, & custodiam testimonia oris tui.] *Scriptum est in Canticis Canticorum: Prendite nobis vulpes pusillas exterminantes vineas, vt vineæ nostræ floreat. Quo ostenditur quod vel Dominus Iesus, vel Ecclesia fraudulentorum hæreticorum dolos à vineis suis exterminandos esse præcipiant, ne paxillulis vineis nocent,

teant, quia adultis iam vitibus nocere non possunt. Hæreticus enim imperfectum tentare potest, non potest supplantare perfectum. *Tom. 4. Sermone 11. in Psalimum 118.*

VII. *Christum esse fundamentum, caput, & sponsum Ecclesie.*

Denique & Dominus per Esaiam: *Ecce, inquit, *Esa. 28.
 Dedit lapidem in fundamentum Sion, id est, Christum in fundamentum Ecclesie. Fides enim omnium Christus. Ecclesia autem quædam forma iustitiæ est, commune ius omnium, in commune orat, in commune operatur, in commune tentatur. Denique qui seipsum sibi abnegat, ipse iustus, ipse dignus Christo est. Ideo & Paullus fundamentum posuit Christum, ut supra eum opera iustitiæ locaremus, quia fundamentum est. *Lib. 1. Offic. Cap. 29.*

Christus fundamentum est Ecclesie.

Quoniam membra sumus corporis eius, & de carne ipsius & de ossibus.] Hoc spiritualiter intelligendum est. In eo enim dixit nos esse membra eius, quia caput est ipse totius Ecclesie, ut quia per ipsum esse caput Christianus, caput nostrum dicatur, quasi ex quo omne corpus subsistat, ut membra eius omnis spiritualis creatura sit, si tamen in nomine eius genu flectat. *Tom. 5. in cap. 5. Epist. ad Ephes.*

Ecclesia spirituale corpus est, & illius caput Christus est.

Omnis qui dimittit uxorem suam, & ducit alteram, hæretur, & qui dimissam à viro ducit hæretur.] Recte admonet Apostolus dicens: * Sacramentum hoc magnum est, sed de Christo & Ecclesia. Inuenitur coniugium, quod nemo dubitet à Deo iunctum, cum ipse dicat: * Nemo venit ad me nisi Pater meus, qui misit me, attraxerit eum. Ille enim solus potuit has nuptias copulare. Et ideo mystice Salomon dixit: * A Deo præparabitur viro uxor. Vir Christus, uxor Ecclesia est, caritate uxor, integritate virgo. Ergo quem Deus traxit ad Filium, non separet perfectio, non auertat luxuria, non philosophia deprædetur, non Manichæus contaminet, non Arrianus auertat,

* Ephes. 5. Inter Christum & Ecclesiam matrimonium est. * Ioan. 6. * Prouerb. 19.

auertat, non Sabellianus inficiat. Deus iunxit, Iudæus non separet. *Tom. 5. lib. 8. Comment. in cap. 16. Lucæ.*

VIII. Ecclesiam Christi solam esse qua libros Canonicos ab Apocryphis distinguat.

*Ex multis cā-
ticiis, quæ Sa-
lomon cecinit,
se dicitur, vñ
tantum Eccle-
sia recepit.*

S Alomon ipse Dauid filius licet innumera canticis, quæ Salomon cecinit, receperit, Canticorum canticum dereliquit. *Tom. 4. in præfatione in Psalmos Dauidicos.*

Erraui sicut ouis quæ perierat, viuifica seruum tuum, quia mandatorum tuorum non sum oblitus.]

Quæ (de Ecclesia loquitur) cum te meruerit amplecti, ostendit fructus suos, docebit non oblitam se mandatorum tuorum, dicetque tibi: * Veni frater meus, exeamus in agrum, & in floribus nostris omnis

* Cant. 7.

*Sola Ecclesia
integram scri-
pturam habet.*

fortis arborum. Noua & vetera frater meus seruaui tibi. Hoc est dicere: Teneo mandata omnia noui & veteris testamenti. Sola hoc dicere Ecclesia potest. Non dicit alia congregatio, nõ dicit Synagoga, nec secundum litteram noua tenens, nec secundum spiritum vetera. Non dicit hæresis Manichæa: Vetera seruaui tibi, quæ Prophetas non suscipit. Merito dealbata cernitur, quæ vtriusque fulget gratia testamenti. *Tom. 4. Serm. 22. in Psal. 118.*

Quoniam quidẽ multi conati sunt ordinare narrationem rerum.] Pleraque nostrorum, quemadmodum veterum Iudæorum, paribus & generibus formantur & caussis, atque exemplorum similibus pari usu, exituque conueniunt, principioque rerum & fine concordant. Nam sicut multi in illo populo diuino infusi Spiritu prophetauerunt, alij autem propheta-re se pollicebantur, & professionẽ destituebant mendacio: (Erant enim Pseudoprophetæ potius quàm Prophetæ, sicut Ananias filius Azoti) erat autem populi gratia discernere spiritus, vt cognosceret quos referre deberet in numerum Prophetarum, quos autem quasi bonus numularius improbare, in quibus

ma-

materia magis corrupta forderet, quàm veri splendor luminis resullaret: Sic & nūc in nouo testamento multi Euangelia scribere conati sunt, quæ boni nummularij non probauerunt. Vnum autem tantummodo in quattuor libris digestum ex omnibus arbitrati sunt eligendum. Et aliud quidem fertur Euangelium, quod duodecim scripsisse dicatur. Ausus est etiam Basilides Euangelium scribere, quod dicitur secundum Basilidem. Fertur etiam aliud Euangelium quod scribitur secundum Thomam. Noui alibi scriptum secundum Matthiam. Legimus aliqua, ne legantur: legimus, ne ignoremus: legimus, non ut teneamus, sed ut repudiemus, & ut sciamus qualia sint, in quibus magnifici isti cor exaltant suum. Sed Ecclesia cum quattuor Euangelij libros habeat, per vniuersum mundum Euangelistis redundat: hæretici cum multa habeant, vnum non habent. Multi enim conati, sed Dei gratia destituti sunt. Plerique etiam ex quattuor Euangelij libris in vnum ea, quæ venenatis putauerunt assertionibus conuenientia, refererunt. Ita Ecclesia, quæ vnum Euangelium habet, vnum Deum docet. Illi autem qui alium Deum veteris testamenti, aliū noui asserunt, ex multis Euangelij non vnum Deum, sed plures fecerunt.

*Euangelium
duodecim Apo-
stolorū Basili-
dis, Thomæ et
Matthiæ Ec-
clesia rejicit,
& quattuor
tantum secun-
dum Matthe-
um, Marcum,
Lucam & Io-
annem recipit
Manichei ali-
um Deum nos-
ui, alium ve-
teris testamē-
ti faciunt.*

in enarratione proemij secundum Lucam.

CAPVT SEPTIMVM

De Scripturis sacris.

1. *Scriptura nomine non modo libros noui,
sed & veteris testamenti contineri.*

Iterum quæstio. Sciebat præuaticaturum Deus Adam mādāta sua, an nesciebat? Si nesciebat, nō est ista diuinæ potestatis assertio. Si autem sciebat, & nihilominus sciens negligenda mādauit, non est Dei aliquid superfluum præcipere. Superfluo autem præcepit protoplasto Adæ quod cum nouerat minime seruaturum. Nihil autem Deus superfluo faci-

cit.